

فرهنگ و هنر

تمتدی صفحه: شفیق پدرو

تصوف او اسلامي فرهنگ کي دامنیت نقش

- دتصوف او صوفي ګرودونو (اصطلاح ګانې) دلومړۍ پېړۍ په پای او دوهمې پېړۍ په پیل کې لومړي ځل دابوہاشم کوفي له لوري او بیا دخواجہ شمس الدین محمد حافظ له خواپه (البیان- والتبیین) کې یادشوي دي. دغه راز لومړي ځل د عرفاني شعر پلار ابوالمجد مجذوب بن آدم سنايي له لوري په عرفاني او صوفي مشرب شعرونو کې او هم د حضرت رحمان بابا او د خوشحال بابا له لوري يې ذکر شوي دي.

په تحقيقي آثارو کې صوفي له (صُفَہ) څخه مشتق شوي چې صاف، پاکاو پاک زري شخص په مانده. او اهل صفه دحضرت پيغمبر(ص) له اصحابانو څخه وول چې په زهد، سپيڅلتيا او ګوښه نشیني سره مشهور وول، یا دصوفي ويې (کليمه) له sophia يوناني لغت څخه چې دحکمت اودوستدار په مانده، اخیستل شوي دي.

دصوفي -صوفیانو او پاک زرو دواتو (پاک طبیعت) کسانو اوصاف اوخصلتونه:-

صوفي دپاک الله مخلوق، له خپل ځان څخه مقدم ګڼي. صوفي دخدای دمخلوق په چوپړ کې وي.

صوفي انصاف کوي، محبت کوي اود نورو وګړو حقوقو ته درناوي کوي، عاشق اوخدمتګروي.

په زړه کې رځه (کینه) نه لري - ځان به زحمتوي خو نورو ته يې خبر رسېږي. بخيلې اوبد ځولي نه لري ځوانمرد، وفادار، دعاګوي او هره شيبه دخدای دبنده ګمانو په خدمت کې وي بڼې چارې سرته رسوي او هم عبادت کوي. دغه راز خیر خواه -اخلاصمند- متواضع -ريښتوني د امن غوښتونکي امانتدار - قانع حیاناګ،مهدب مؤدب - انسان پالونکي- زړه ور -نرم زړه څښتن (حليم -عالم) پلورمند -غوکوونکي- صله رحم والا- او دخدمت په لاره کې سرتیر(پلار ګر) او ژمن او نورو مخلوقاتو ته په درنه سترګه ګوري لورېې ګڼي اودچا سپکاو نه کوي. صوفي شخص پاک خدای مطلق وجود ګڼي، هستي اونستي له الله سره ده او (الله نور السموات والارض) دي. په همدې اندوي

که يکي هست ونیست جز او وحده لاشريک الاھو یا

جز خدا نیست در جهان احدي

به جز ازوي زکس مجو مددي

صوفیان او صوفي مشرب کسان خپل

روزګار به جهاد کې چې هماغه نفسي جهاد دي بوخت ساتي، ځکه چې نفس مکر دي.

یادانست:

دلته له جهاد څخه دکوښښ کوونکي چې له دښمن سره جګړه کوي، له مکر څخه دحیله ګر اوغولونکي ګایه اوهدف دي.

یادونه:

دتصوف په مشرب کې لاندې توکي دپادشېت وړدي. استقامت، امن دامن ټینګښت - محکم والي - دستخېتو په وړاندې جداوجهد اوزیماړ ګالل. دپربالمتوب اصلي رمز يې د(حق داوامروڅخه پیروي پایداري اوداستقامت درلودل دي (۴) کوم چې د فکر اودکر- بیان اولویو شخصیتونو چې اسلامي ذکر اوتصوف لري دعالي ثقافت یوه څنډه بیانوي.

په اسلامي فرهنگ کې دامنیت ځایګي اونقش:

لومړي:

په ټولنیزو چارو کې دتعادل درلودلو له پاره (امن - امان - ټیکاو سلام سوله) اړین اوضروري توکي ګڼل کېږي.

(أ- م - ن Aman) اودامنیت ويې (لغت) مصدر دي او د(امن ایمان -

البقره مبارک سوره - ۱۲۵ آیات کې (۱) - دفاعل په بڼه (صیغه) چې دصفت بشکړونډویه ده لکه دالبقره مبارکه سوره - ۱۳۶ پاک آیت (۲) دغه راز دنوم (اسم) په توګه (صیغه) څلور ځلي لکه د (النساء) مبارکه سوره، ۸۳ مبارک آیت کې

- څوارلس ځلي کر(فعل) په دود، لکه په البقره ۱۹۶ کې (۴) يې ذکر راغلي دي.

یادونه: په ټوله کې دخبرې دتوضیح ماناداسې ده چې دامنیت ويې داسې سپوه مقوله ګڼل کېږي چې په عام ګر دود کې دګواښ نه والي - له ډاروېږي څخه پرته دذهني جسمي فزيکي سلامتیا اود ارزښتونو خوندي توب - په یوازیني (فردی) او ټولنیز (جمعي) توګه دګواښونو رفع پکښې ځای لري.

چې بڼه سياسي - دفاعي او سم بوڅي (نظامي) تدبیرونو پواسطه یو بل سره را نغاړل کېږي او په ټوله کې دټولني دپیاوړتیا - سلامتیا غښتلتیا اوتقویت لامل ګر ځي، کوم چې انسانان پکښې ژوند کوي او داسلامي ټولني او دهغي دلور عالي فرهنگ شاسیته توکي بیا نوي.

داسلامي لور فرهنگ (ثقافت) څخه دجناب رسول الله صاحب د کرناودهغه حضرت دلورواندیشونو پادشېت ته پاملرنه:

په هغه کتاب کې چې ۷ مخ

یادنامه جلال نورانی

سرشک

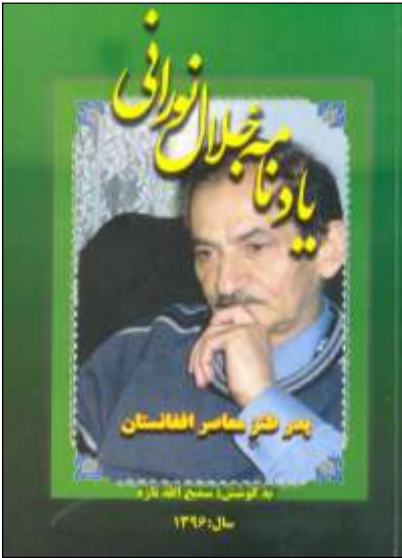
جلال نورانی طنز نگار بزرگ که زبانهای روسی، انگلیسی و ترکی می‌دانست با چهل سال تجربه کاری از کنار ما رفت در بیخ و درد که او را آنگونه که بایسته اش بود نشناختیم. و هنوز که هنوز است از خدمت بزرگ او در زمینه فرهنگ و طنز نویسی، بزرگداشت نشده است.

نورانی یک مرد استثنایی بود. هرگز و هیچگاه از کسی بد نگفت از هر که یاد می کردی، حمایتی و یا روایتی از خوبی های او را قصه می کرد. فرد چون او را در جامعه سراغ نداریم.

جلال نورانی در هفت حمل ۱۳۹۶، پدرود حیات گفت. نورانی را پدر طنز افغانستان خوانده اند.

در سیمیناری که دو سال قبل به اشتراک همه طنز نگاران کشور تدویر یافته بود، مجمع طنز نویسان این لقب را به طنز نویس بزرگ کشور جلال نورانی دادند. با سقوط این سروبلند طنز نگاری میهن، جادارد و بگوییم

طنز افغانستان اکنون بی پدر است. به یاد و خاطره نورانی، رساله تدوین گردیده است که دیدگاه ها و نظریات دوستان و هم مسلمان نورانی در آن جا گرفته است. این یاد نامه به کوشش سمیع الله تازه تدوین و چاپ گردیده است. که در نیم سالگی در گذشت نورانی به دسترس دوستان قرار گرفت.

سال ۱۳۹۶

دښوونکي مقام

مؤلف آقا محمد (ګر ندي) خوږيايي

ګرانه استاده يې بسوونکي زما
دمعنوي برخې روزونکي زما
له وړکتوبه يې پالوونکي زما
په هر قدم کې لوړوونکي زما
ښوونځي او کور کې يې پالونکي زما
په هر تعليم سمبالوونکي زما
يې فرشته عمل ليکونکي زما
بدن ته وده ورکوونکي زما
املا انشا کې رسوونکي زما
په هريو علم پوهسوونکي زما
ګرانه! واکمن ځواکمن بادار يې زموږ
ښوونکيه! ته معنوي پلار يې زموږ
ستاپه قلم او کتاب رنځ کمپري
نړۍ کې جهل او تور تم ختميري
مل يې د ژوند په کار و بار پوهيري
په هر انسان يې سوکالي لوريري
چيري چې وردهر ښوونځي خلاصيري
ور د زندان او دتيري بنديري
ناپوه په بد عمل هر ځاي شميري
له دسيسو او توپيو تښتيري
د انسانانو په خوښۍ نازيري
هريو انسان ورته خپل ورور ښکاري
ګرانه! واکمن، ځواکمن بادار يې زموږ
ښوونکيه! ته معنوي پلار يې زموږ
ته يې زموږ دمر سلانو وارث
د انبيا پيغمبران وارث
د اصحابو، اميرانو وارث
د ستر رهبر او ښو يارانو وارث
د وارو ښوښو عالمانو وارث
په حقه لار سر ښوويانو وارث
د سوله ساتو اتلانوارث
امن را وړونکو انسانانو وارث
د پيوستون دسر کښانو وارث
دمتحدو افغانانو وارث
ګرانه! واکمن، ځواکمن بادار يې زموږ
ښوونکيه! ته معنوي پلار يې زموږ
ته د انسان پسه آزادي مين يې
په ننگ، غيرت دملالي مين يې
دگران هېواد په ودانۍ مين يې

آرزوی ممنوع

برای کسی که شرم و حیا داشته باشد؛ بسیار گران تمام می شود. همین موضوع در برخی از اداره های دولتی هم صدق می کند. حتی در برخی از شفاخانه ها و کلینیک ها شاهد بوده ایم که تلویزیون با صدای خیلی آزار دهنده روشن می باشد ... زن و مرد نا محرم یکجا به تماشای آن مصروف می باشند. در حدود شاید پنج سال پیش بود... در چوکی های عقبی موتر تونس نشسته بودیم. در چوکی های پیشروی ما مردان نشسته بودند. آواز خیلی بلند موسیقی از بلند گو های عقب موتر درست از جایی که ما زنان نشسته بودیم. می برآمد. از جمع مردان یکنفر با قهر و غضب

طنز

مسعوده خزان

زیاد رویش را طرف من دور داد و گفت: «خاموشش کن!!! خاموشش کن!!!» من حیران شده بودم که چی را خاموش کنم؟! پسانتر متوجه شد که موسیقی از عقب موتر می برآید، خیلی پشیمان شده بود. پسر جوانی که در کنار آن مرد نشسته بود، نزدیک بود از خنده انفجار کند. واژه های که در سطور پایین می خوانید، شاید برای یکتعداد خوشایند نباشد و شاید هم تعبیر سوء کنند؛ اما باور کنید وقتی با این نوع موسیقی و بدتر از اینجا سر می خورم، در دلم آرزو می کنم که ایکاش در کشور ما محدودۀ آزادی در نظر گرفته می شد. ■

آنچی که در بسهای شهری ...

ن - «فروتن»

سرچوک، درین مرحله سرنوشت ساز، پارچه بابه وبابه کلان زمانی به مهر کامیابی مزین می گردد که از آزمون و استنتاج نوادگان خود، دردادگاه اصلاح گری موفق بدرآید. شنیده می شود که درین کاروان سرای اصلاح پذیری اگر خواهی صحیح، فلتتر شده وسالم عبورنمایی، هنری؟! شایدو باید! باخرج وخرابات چند سکه، چین به جبین نیاری. اسناد، اصل عمده است؛ اصلی باشد ویا جعلی، مهم نیست. دلهره نداشته باش، میکروسکوپ فلتريشن آن قدر مدرن نیست که درزویای کله ودهماغت، الف مکسوره را کشف کرده بتواند. شرط آتکه نخهای ارتباطی ات

درایور وگادیوان نخواهد بود؛ اگر به قدرت نمایی کمر چستی، هیبت ومستی را به کاربستی، جاده هارابه رخ دیگران بند یدی، همان است که مردم در شناخت شخصیت ات تکنیک و قدرتمندان به آدرس تمثیل، آفرین می فرستند. این است حال وهوای شهرما. راکبین که حالات جاری رامی دیدند همه به حالت افسوس سرنگان می دادند ولی دم نمی زدند. دیگری که لباس منظم اما کهنه و رنگ ورورفته به تن داشت، باکرکتر وؤست خاصی رو به راکبین کرد وگفت: «بیادرا پشت گب زیاد نگردین. می گویند دنیا پیش رفت

در این یاد نامه میخوانیم:

رئیس جمهور در پیام خویش به مناسبت وفات نورانی گفت: نورانی از فرهنگیان و روزنامه نگاران سابقه دار افغانستان و از پیشنازان طنز پردازان در کشور بود.

روزنامه انیس نوشت: نورانی یک خدمتگار فرهنگ بود که فقیرانه زندگی کرد. نورانی قبل از وفات در باره میهن خویش نوشته بود.

وطنم: بالاخره تو آباد می شوی. من یک نویسنده هستم، طنز نویس هستم درامه نویس هستم و ژورنالیست هستم. ازین طریق خواستم به وطنم خدمت کنم. اینکه چقدر توانستم قضاوت مردم است.

دکتور سید مخدوم رهین نوشت: با مرگ نورانی من دوست خوب و یک مشاور و همکار خوب را از دست دادم جلال نورانی در خانواده هنر دوست به دنیا آمد. پدرش مرحوم سالم خان در نیروی مسلح دگرمن بود مادرش بانوی ترک تباری بود.

پرتو نادری از نشر طنز های نورانی در نشریه ترجمان یاد نموده می گوید جلال نورانی بعد از بازگشت از شوروی کتاب طنزی... «ای همو بیچارگک اس» و «چه کنم عادت من شده» را چاپ کرد. طنزهایی را از بلغاری ترجمه کرد وزیر نام «مرای مچ» نشر نمود.

کتاب «طنز های از چهار گوشه جهان» را ترجمه و نشر کرد.

در این یادنامه دوستان و دانشیانی زیادی یاد ها و خاطرات خود را از جلال نورانی نوشته اند. شما خاطراتی را از این اشخاص ص ۷

لحظة بعد صدای تکران که پول کرایه را جمع می کرد فضای سکوت را شکست آوازهایی ازهردهان در مورد زور و زر صلاحیت و واسطه بلند گردید. یکی ازراکبین که ازسر کچش شعاع برق می تابیدوشخص مجری معلوم می شد.گفت: «بایشرفت تمدن و تکنالوژی هنر آفرینان عرصه مختلف درحال رشد وتکامل قرار گرفته اند. از جمله سخن چینی؛ گفته می شود که این نوع هنردراداره های دولتی هم به نوع استایل تبدیل شده است. در نبود لیاقت، کفایت کاری، عدم سواد، افلاس غیرت و... وقتی نبض زمان به کام دلتک می چرخد که در راس یک اداره، تحولی پدید آید. آنگاه در چشم بهم زدن خودرا مبتکر نظم واداره معرفی می کند. در تکویش افراد سلف، قیل وقال فراوان را نثارمقدم فرد تازه وارد می نماید. تا چندی که چرخ زمان به کاش

دهر افغان به سر لوړی مین یې
د زده کوونکو په سیالی مین یې
د درسي توکو په هستی مین یې
دهر انسان په نیکمرغی مین یې
پدپرختگ او ترقی مین یې
یا (گر ندي) په شاعری مین یې
نانه سلام به شهکاری مین یې
گرانه! واکمن، خواکمن بادارېې زموږ
ښوونکيه! ته معنوي پلار یې زموږ

شماری مامورین درایستگاه ها، هم یک استابل شده است که باید در کنار جاده پرازدحام لحظات تحمیلی را سپری نمایی، از نظافت بوت و لباسی که به تن داری باید با دست شست. این که از فضای آلوده محیط به سروصورت چی می بارد، نادیده باید گرفت. وسایط کبال و کهنه که شهر را به موزیم جهانی مبدل کرده است، هوای شهر را چنان

و تردد موترهای شیشه سیاه از عقب پنجره بود، باصدای بلند همه را متوجه خود ساخت: «میگن تکبر و خودستایی درین شهر یک استایل شده است. اگر خود را دست کم گرفتی، دارو ندار خود را به رخ مردم نزدی وبه سایه دیگران بزرگ نمایی نکدی؛ موی دماغ کسی هم حساب نخواهی شد. در محافل از توحکایت وشکایتی نخواهند کرد. نام ونشانت وردزبان

کده ماوشماهم از کاروان تمدن باید عقب نمایم. محققین عصر حاضر دریافته اند که مغذ انسانهای نسل نوین بادستگاه کمپیوتر ائتلاف نموده یکی باکمک دیگری می خواهند کشتی شکسته ما را بیشتر از سرعت تمدن به ساحل مقصود برسانند. گفته می شود که درین ائتلاف حرف اول را کمپیوتر وزبان انگریز در اختیار دارد. نظر به تبصره های

چون عنکبوت، به هر منبع ومدار باید چسبید. اگر از هنر فوق کیسه تهی داری، بی گمان از طرف اتحادیه بیکاران بدرقه خواهی شد و یا در حجره خیالپردازی آرامش وجدانرا کمایی خواهی کرد.» چون حرف مرد نکته سنج بدینجا رسید لحظه فضای بس را سکوت فراگرفت و هر کدام به فکری فرو رفتند. مبادا چنین سرنوشتی به سراغ شان آید.

بگردد و از مزایای عادت لذت ببرد. این که طشت رسوائیش چه وقت به زمین میافتد از آن بیمی ندارد، زیرا در تغییر سیمای بعدی نیز مهارتی را از قبل کمایی کرده است و...»
هنوز حرف های وی چون دود دماغش در حال فوران بود صدای درایور همه را تکان داد که ایستگاه آخراس. همه یکبارگی پایین وهر که به منزل مقصود روان گردیدیم. ■

